

GIUSEPPINA TORREGROSSA

De proefster

Vertaald door
Saskia Peterzon-Kotte

ORLANDO
uitgevers

Morgen ga ik trouwen. Volgens de traditie komen alle vrouwen uit de familie de dag voor het huwelijk bijeen om de bruid raad te geven, te feliciteren, cadeaus te overhandigen en hun genegenheid te tonen. En om het beetje seksuele ervaring dat ze in de loop van hun leven hebben opgedaan met haar te delen, want daar mocht eerder nooit over gesproken worden. Bij dit intieme samenzijn vertellen we elkaar van alles en intussen bereiden we couscous, een gerecht dat veel inspanning vergt en waarvoor een lange voorbereiding, oplettende ogen van de jonge garde, en oude handen die de ingrediënten vaardig mengen vereist zijn. Langzaam druppelen de vrouwen binnen, vinden een plekje en gaan aan de slag. *Zà Rosa* – tante Rosa – is de oudste en ze kan geen stap verzetten, dus gaat ze zitten en houdt iedereen in de gaten, waarbij ze als het zo uitkomt net doet of ze doof is.

Fifidda is vroeg gekomen, helemaal in donkere kleding, alsof ze om een dode komt rouwen, en zij heeft het griesmeel meegenomen. Mijn moeder geeft haar meteen een uitbrander. ‘Fifi, waar heb jij gezeten? Anciluzza gaat trouwen, we hebben je een week niet gezien en je kijkt alsof je zojuist iemand begraven hebt.’

Fifidda geeft geen antwoord, trekt haar jas uit, legt haar kettingen op de buffetkast en kleedt zich uit waar iedereen bij is.

‘Fifidda!’ De geërgerde, gegeneerde stem van mijn moeder benadrukt de schaamteloosheid van mijn zus, die een lange, witte jurk aantrekt, haar handen wast en boos de knoflook begint te pletten. Waar zouden al die grieven toch vandaan komen?

Mijn vader is inmiddels al geruime tijd ziek en gaat niet meer vissen. Zijn pensioen volstaat nauwelijks om het gezin van te onderhouden, maar mijn moeder slaagt er altijd in alles te betalen en heeft aan het eind van de maand nooit schulden. *Zù Nino* – oom Nino, een oude familievriend – heeft me zijn huwelijksgeschenk gegeven: vanochtend vroeg kwam hij met twee kisten visjes aanzetten, en wat mul, drie teilen barstensvol met mosselen en venusschelpen, vier kreeften, langoustines en sardines.

Mijn moeder bereidt de vissaus; wij meisjes maken met een lang gezicht de vis schoon en halen alle graten eruit; nicht Bonina en haar Marokkaanse schoondochter Saadia ontfermen zich over het griesmeel, en de ervaren ogen van *zà Rosa* houden alles in de gaten.

De mannen zijn allemaal buiten: de een is aan het werk, de ander hangt aan de bar, weer een ander zit te kaarten, de volgende lummelt wat rond.

De knoflook die Fifidda verwoed in de vijzel aan het fijnstampen is, verspreidt een indringende geur waarvan ik moet niezen. ‘*La figghia mia!* Meisje toch! Je wordt toch niet uitgerekend nu verkouden, hè?’ Mijn moeder maakt zich altijd nodeloos ongerust. De keuken is doortrokken van de geur van de laurier en de kaneel die aan het kokende water zijn toegevoegd; het geroezemoes wordt luider naarmate de vrolijkheid en de opwinding toenemen. Ik ben niet de eerste die trouwt, maar in ons dorp is een bruiloft nog altijd groot

nieuws, iets wat uitbundig gevierd moet worden.

Fifidda is woedend; haar minnaar is spoorloos verdwenen en ze heeft er spijt van dat ze haar man jaren geleden heeft verlaten, omdat ze het nu in haar eentje moet rooien. Dat zal mij niet overkomen, denk ik, ik vind Gaetano veel te leuk. Maar dat zeg ik niet tegen hem, want dat hoort niet.

Zà Rosa zit vandaag op haar praatstoel. Vreemd, want sinds ze weduwe is, is ze nors en zwijgzaam, met samengeknepen lippen. Bonina gebaart dat ik niets moet zeggen, loopt naar haar toe en zegt: ‘Zà Rosa, een beetje wijn zal u goeddoen.’

Het is niet het eerste glas voor het oudje, en misschien praat ze daarom wel zo vrijuit. ‘Liefje, ze hadden me wel iets verteld, maar ik had nooit kunnen vermoeden dat ik meteen de eerste nacht al zo zou genieten, zonder pijn. Mijn man, die helemaal niet zo ervaren was, begreep er niets van, hij dacht dat ik vóór hem al iemand had gehad van wie ik het een en ander geleerd had; hij snapte niet dat ik een natuurtalent was en dat hij daarvan profiteerde! Ik moest op de ziel van mijn overleden familieleden zweren dat er nooit iemand was geweest die me zo had aangeraakt. Maar in eerste instantie wilde hij ervandoor gaan. Uit angst om dan voor gek te staan heeft hij dat idee laten varen. Uiteindelijk vond hij het zo fijn hoe ik hem aanraakte en hoe ik hem... Nee, laat me dat niet hoeven zeggen...’ Ze maakt een gebaar en iedereen schiet in de lach. ‘Hoe dan ook, na die eerste nacht kon hij in bed niet van me afblijven, dus is hij zijn hele leven bij me gebleven. Maar telkens als hij op mijn borsten in slaap viel, kwam me dat duur te staan! Toen hij oud was, sprak hij nooit meer over mijn geheime minnaar. Toch vroeg hij op zijn sterfbed nog een laatste keer of hij echt de eerste was geweest. Omdat hij me zijn hele leven heeft gekweld – jaloers en wantrouwend als hij was – en

me de lust daardoor wel vergaan was, kon ik het niet laten. Hij kon me immers toch niets meer maken, dus ik zei: “Nee, Totò, je was de derde.” Hij liep paars aan! Hij is gestikt in het woord “hoer”, dat in zijn luchtpijp bleef steken. Ik heb er nooit spijt van gehad. Trouwens, de pastoor heeft me vergiffenis geschonken; het was per slot van rekening de enige zonde in mijn hele leven.’

Er hangt een doodse stilte in de keuken, bijna alsof het van tevoren zo is afgesproken. Het is de eerste keer dat zà Rosa over haar man en over zichzelf praat. We zijn er allemaal van onder de indruk. Het lijkt wel een begrafenis in plaats van een bruiloft.

Het is aan mij, de bruid, om de gène weg te nemen die als een sluier over de feestvreugde is neergedaald. ‘Nee, zà Ro’, dat zal mij niet gebeuren. Gaetano heeft al van me geproefd en zegt dat ik zo zoet ben als vijgenjam en zo zacht als deeg dat moet rijzen. Verder zegt hij dat hoe meer hij van me proeft, des te meer zin hij krijgt om in me te bijten. Kortom, ik heb met dit soort dingen niet gewacht tot het huwelijk, dus kom ik ook niet voor verrassingen te staan.’

‘Ancilu!’ roept mijn moeder uit, en ze kijkt al net zo benauwd als die keer dat Pietruzzo longontsteking had.

Misschien had ik beter mijn mond kunnen houden. Maar de tijden zijn veranderd, ook Sicilië is modern geworden, en terwijl zà Rosa zo van neuken hield maar het niet mocht zeggen, staat het mij – en ik lust er ook wel pap van – vrij om dat uit te spreken.

Morgen ga ik trouwen...

Sfincia di San Giuseppe

(Sint-Jozefsgebak, wordt in Sicilië traditioneel gegeten op 19 maart, Sint-Jozefsdag)

- 180 g meel
- 50 g boter
- 150 g basterdsuiker
- 4 eieren
- ½ eetlepel gist
- 400 g ricotta
- 2 eetlepels chocoladevlokken
- gekonfijte sinaasappelschillen
- zonnebloemolie
- zout

Meng in een pan 250 ml water, de boter, een theelepeltje suiker en een snuffje zout en breng aan de kook.

Haal van het vuur en doe het meel er in één keer bij. Op laag vuur laten koken tot het mengsel loskomt van de zijkanten van de pan.

Laat afkoelen, doe een voor een de eieren en de gist erbij en kneed tot een zachte massa. Dek af met een doek en laat een uur rijzen.

Maak bolletjes van het deeg en bak deze in een ruime hoeveelheid zonnebloemolie.

Voeg de suiker en de chocola bij de ricotta en roer het mengsel met een vork tot een crème. Laat de gebakjes afkoelen en bedek ze met de crème. Garneer met sinaasappelschillen.

Gaetano is verdwenen. Op kantoor is hij niet, thuis is alles overhoopgehaald. Lieve hemel, wat verschrikkelijk! Overal liggen papieren, en zelfs het geld uit het kistje in de kledingkast is weg. Wat kan er met mijn man gebeurd zijn? Mijn hoofd loopt om. Misschien hebben ze hem wel met geweld meegenomen.

Stel dat er een ongeluk is gebeurd? Maar in de slaapkamer ontbreekt zijn nieuwe koffer, en in zijn werkkamer zijn wat documenten en zijn paspoort weg. Ook kan ik onze trouwfoto's en de foto's van de kinderen nergens vinden. Misschien moest hij op de vlucht slaan en wilde hij een herinnering aan ons meenemen... Maar als ik hem goed ken, wilde hij gewoon weg zonder iets achter te laten waarmee ik hem op de een of andere manier zou kunnen opsporen.

Ik voel me geblokkeerd. Wat wil dat zeggen? Ik weet het niet precies, het is een woord dat ik thuis als kind hoorde zeggen. Als mijn moeder het zat was om zich uit te sloven, zei ze dat ze zich geblokkeerd voelde. Mijn oma zei hetzelfde als ze zich met mijn opa in de slaapkamer moest terugtrekken. Ik kreeg altijd het idee dat het zoiets betekent als in de val zitten, of misschien eerder in een moeras, met je voeten weggezonden in het drijfzand, je hele lijf in de modder en alleen je hoofd erbovenuit om adem te halen. Als je met elke kleine beweging alleen nog maar dieper wegzakt, dan voel je je geblokkeerd.

Een onbeduidend mannetje, klein en dikkig, met een rond gezicht en een hoofd dat te groot is voor zijn lichaam, kastanjebruin kort haar en een bril voor zijn bijziende ogen, en ietwat kromme benen.

‘Bijzondere kenmerken?’

‘Geen.’

‘Wat had hij aan?’

‘Een rode trui en een blauwfluwelen, wijde, makkelijke broek; bruine mocassins en een gouden horloge.’

De beschrijving van Gaetano krijg ik maar moeilijk over mijn lippen. De dienstdoende agent hoort me gegeneerd aan. ‘Vijfenveertig jaar, een doorsnee man zoals er zoveel rondlopen. Maar waarom zou hij zomaar in het niets verdwijnen? En zijn vrouw en twee dochtertjes achterlaten?’ voeg ik er met een verbijsterde uitdrukking op mijn gezicht aan toe.

De agenten, die me vriendelijk benaderen en te woord staan, lossen elkaar af. Ze laten me onbepert roken, deels omdat ze dat zelf ook doen, deels om de spanning – die te snijden is – weg te nemen. Ze hebben me zelfs koffie en een *sfincia di San Giuseppe* aangeboden. Die vind ik zo lekker! Als ik het thuis maak, is het feest. De meisjes eten hun vingers erbij op. Ik doe er altijd druppeltjes chocola op. De *sfincia* die ze me hier gegeven hebben, is ongetwijfeld afkomstig uit de bar hier beneden en lijkt een beetje oudbakken. Het deeg is hard en wil maar niet zakken, zelfs niet als ik twee keer op mijn borst sla. Eigenlijk is mijn maag van streek en heb ik het gebak alleen maar opgegeten omdat ik de politie-inspecteur niet voor het hoofd wilde stoten. Trouwens, ze zeggen dat je een gegeven paard niet in de bek moet kijken.

Het politiebureau is gevestigd in een warme, louche ruimte op de eerste verdieping van een modern gebouw in het

centrum van Tummìna – mijn dorp.

De agenten hebben aardig wat werk sinds de gemeenteraad uit elkaar is gevallen vanwege de maffia: er zijn veel ambtenaren gearresteerd, andere staan onder verdenking en er zijn er ook nog een paar vermoord. Nu is er een buitengewoon commissaris aangesteld die de taak heeft de orde te herstellen. Mijn man is ingenieur en werkt al jaren voor de gemeente. Een jaar geleden hebben ze hem aangesteld als hoofd ruimtelijke ordening, een zware taak. Ik weet zeker dat het nieuws van Gaetano's verdwijning zich als een lopend vuurtje verspreidt en dat het inslaat als een bom. Een maffiamisdrijf, een vlucht, een ontvoering, een afrekening... Ik kan de stemmen van de kletsende en roddelende dorpingen al bijna horen.

'Heb je het al gehoord? *U geometra*... de bouwopzichter is verdwenen!'

'De ingenieur zul je bedoelen.'

'Ze kunnen hem niet vinden, of hij nou bouwopzichter of ingenieur is.'

'Misschien zit hij bij een hoer.'

'Welnee, die vent heeft alleen zin om te eten en te werken.'

'En Anciluzza, die arme ziel.'

O, wat een gedoe! Ik moet mijn hoofd vasthouden, anders duizelt het me.

De agent die tegenover me zit kijkt bedroefd, alsof hij verantwoordelijk is voor Gaetano's verdwijning. Hij geeft me een zakdoekje, en als ik niet uit mijn woorden kom omdat mijn stem breekt door het huilen, wacht hij geduldig tot ik uit mezelf begin te vertellen. Hij geeft me een klopje op mijn rug om me moed te laten vatten. 'Mevrouw, wanhoop niet, u zult zien dat we hem vinden, misschien komt hij wel uit zichzelf terug.'

De neonverlichting geeft zijn gezicht een gelige kleur, on-

danks de gebruinde huid die hier aan zee het hele jaar blijft zitten. Door het raam klinken geluiden van auto's en van jongens die aan het voetballen zijn. Af en toe de stem van een straatventer. Ik houd mijn blik omlaag gericht – deels uit schaamte, zoals vrouwen uit het zuiden gewoon zijn te doen, en deels vanwege de hoofdpijn die mijn oogleden zwaar maakt. Mensen lopen voortdurend in en uit en de verwarring in mijn hoofd wordt steeds erger.

Plotseling komt de commissaris de kamer binnen, gooit zijn hoed op een lege stoel en laat zich op zijn leunstoel vallen alsof zijn benen het ineens begeven. Hij heeft een grote, zwarte snor en het knappe gezicht van een sterke Siciliaan, zo eentje die al heel wat heeft meegemaakt, een uitgekookte kerel die bereid is elke uitdaging aan te gaan. Hij kijkt arrogant en doet altijd poeslief, wat in Sicilië heel gevaarlijk kan zijn als je het serieus neemt. Hij lijkt zo uit een roman te zijn weggelopen: zijn gezicht wordt omlijst door dikke, donkere haren die net manen lijken, alsof hij een leeuw is die op de loer ligt; zijn nagels zijn misschien niet zo scherp, maar hij kan wel uithalen. Als hij met zijn hand over zijn gezicht wrijft om de vermoeidheid weg te vegen, trekt hij een grimas alsof hij zeggen wil 'ook dat nog!' en draait zich naar me toe. Hij houdt zijn hoofd ietsje schuin, kijkt me recht in mijn ogen, heeft een sigaret in zijn linkerhand en beweegt zijn andere hand van zijn pen naar zijn toetsenbord en dan weer naar zijn mobiele telefoon die heel af en toe overgaat. Hij luistert terwijl ik praat, en laat zwijgend zijn hoofd zakken om me te laten merken dat hij me begrijpt. Het is de eerste keer dat ik hem van zo dichtbij zie, maar in het dorp wordt veel over hem gesproken. Ze zeggen dat hij verschillende vuurgevechten heeft meegemaakt en drie keer is neergeschoten, en hij schijnt gewichtige voortvluchtigen te

hebben opgepakt. Hij wordt zeer gerespecteerd door achtenswaardige mensen en ook door bepaalde personen bij wie je uit de buurt moet blijven en wier namen je niet mag noemen.

Opeens word ik me ervan bewust dat ik bang ben: ik heb geen geld en geen werk, en ik ben helemaal alleen. Ik voel een enorme leegte, die volgens mij niet te wijten is aan Gaetano's verdwijning. We zijn al enige tijd uit elkaar gegroeid, het leek wel of ik totaal niet belangrijk meer voor hem was. Ik prent mezelf in dat ik onverschillig moet doen – ik weet zeker dat dat de sleutel is om de komende dagen te overleven en om erachter te komen waarom hij zo van me vervreemd is geraakt. Ik voel me moedeloos en gedesoriënteerd. Tersluiks kijk ik naar de commissaris; hij heeft zo'n geruststellende glimlach. Ik zou hem graag in vertrouwen nemen, mijn hoofd op zijn schouder leggen, zijn sterke armen om mijn lijf voelen en misschien wel huilen. Maar ik moet oppassen, hij is en blijft een smeris! Ik zou er niet graag ook maar één woord te veel uitflappen.

'Nee, commissaris, Gaetano heeft geen vijanden.'

'Heeft hij weleens iets gedaan wat niet in de haak was? Met vrouwen, bouwvergunningen, aanbestedingen?'

'Commissaris, u weet best dat een echtgenote altijd de laatste is die dat soort dingen te horen krijgt. Maar Gaetano is een rustig type; zelfs met de laatste baan die ze hem hebben gegeven als hoofd ruimtelijke ordening van de gemeente – een pittige baan met al die bouwvergunningen en kwijtscheldingsregelingen... Hij lijkt zich nooit zorgen te maken; hij is een goed mens, hij zegt nooit nee en als er een anonieme brief komt, gooit hij die ongelezen weg. Van vrouwen heb ik nooit iets gemerkt. Al kwam hij de laatste paar maanden nooit meer naar bed, zelfs niet om te slapen.'

Ik kijk op en heb meteen spijt van die laatste opmerking, maar ik heb de woorden er nu eenmaal uitgeflapt en kan ze niet meer terugnemen, ze zijn de kamer ingerold en hebben de weg naar het raam gevonden: morgen zullen de dorpsbewoners in de bars en op straat elkaar met gedempte stem vertellen dat Anciluzza, de vrouw van die klootzak van een ingenieur, al maanden eenzaam is en behoefte heeft aan troost.

‘En verder, commissaris...’

‘Bruno, zeg maar Bruno,’ zegt hij rustig.

‘Bruno, ik snap helemaal niets van vergunningen, aanbestedingen, riolen en leidingen. De gemeenteraad was vergeven van de maffiosi en dat is geen geheim. Mijn man heeft een moeilijke, delicate taak met al die misstanden die er in de bouw zijn geweest. Maar dat heb ik allemaal uit de krant, want Gaetano heeft me er nooit iets over verteld. Ze mochten hem altijd graag. Kortom, commissaris...’

‘Bruno!’

‘Bruno, ik weet niet wat er gebeurd is, maar mijn man is onvindbaar en ik weet niet of ik wel wil dat ze hem vinden, want als hij iets stoms heeft gedaan, brengen ze me een dode terug, en als hij een andere vrouw heeft, zal ik hem zelf moeten vermoorden, dus vandaar, commissaris...’

‘Bruno, *porca miseria!*’

‘Bruno, ik moet gewoon mijn hart luchten, zie het maar als een behoefte om met iemand te praten; doe wat jullie moeten doen, zoek hem en vind hem, maar vertel mij er niets meer over, want voor mij is hij vanaf vandaag hoe dan ook dood. En dan nog iets, commissaris: waarom wilt u toch zo graag bij uw voornaam genoemd worden?’

Ik sta op om te vertrekken, vermoeid alsof ik een langdurige, zware bevalling achter de rug heb. Ook hij springt over-

eind en loopt met me mee tot de voordeur. Hij heeft een onderzoekende, nieuwsgierige blik in zijn ogen, wie weet wat voor beeld hij zich over mij en mijn familie gevormd heeft, misschien weet hij wel iets wat hij niet wil zeggen. Maar ik weet zeker dat Gaetano het alledaagse leven gewoon zat was en ervandoor is gegaan, en ik schaam me omdat ik nu een verlaten vrouw ben. Ik zou nog liever weduwe zijn, of een slachtoffer van de omstandigheden, dan zou deze gêné me vast en zeker bespaard zijn gebleven.

Ik neem afscheid van de commissaris, die mijn klamme hand pakt en hem even in de zijne houdt. Die warme, stevige handdruk stelt me gerust. Ik kijk op, terwijl ik mijn blik gewoonlijk altijd omlaag richt – ik heb altijd geleerd dat je mannen nooit recht aan moet kijken, net zoals je stil moet blijven staan en naar de grond moet kijken wanneer je een boze hond voor je hebt die zijn tanden laat zien. Bruno's blik is als een smeulend vuur dat geen geluid maakt, en zijn mond met die witte tanden vormt een lieve, begripvolle glimlach. Er trekt een warme golf door mijn lijf. De spanning die me tot nu toe op de been heeft gehouden trekt weg, mijn benen worden week en er welt een vreemd verlangen op in mijn buik. Komt het door de sfincia? Ik bedank hem voor zijn hulp en zijn aandacht. Mijn ogen vinden die van de commissaris. We blijven elkaar enkele seconden aankijken. Dan brengt hij één hand naar zijn borst, en op zijn gezicht lees ik vriendschap, terughoudendheid, medeleven en... Nee, dat is te gênant, dat wil ik niet zeggen. Ik maak me uit de voeten, verward door alles wat er met me gebeurt, maar ook en vooral door de manier waarop hij naar me kijkt.

Cotognette (kweeappelblokjes)

- 1 kg kweeappels
- 600 g suiker
- sap van 1 citroen
- 350 g poedersuiker
- eiwit van 1 ei
- kaneelstokje

Kook de kweeappels in hun geheel in de schil. Schil en pureer ze daarna. Laat ze au bain-marie inkoken. Schenk wat water bij de suiker, zet op het vuur en laat sudderen tot het een goudgele kleur heeft. Voeg het mengsel dan bij de appelpuree, doe het sap van een citroen erbij en laat op een laag vuur koken.

Giet het geheel op een gladde plaat en strijk het met een spatel uit tot een dunne laag. Snijd in vierkantjes van 2 bij 2 centimeter. Laat twee dagen op een koele, droge plek rusten.

Buitenste laag

Doe enkele dagen voor de bereiding van de kweeappeltaartjes een kaneelstokje bij de poedersuiker om deze op smaak te brengen. Meng de kaneelsuiker op het moment van glazuren in een schaal met het eiwit en het gezeefde citroensap. Klop het geheel met een staafmixer tot een gladde massa zonder klonters en besmeer daarmee de kweeappelblokjes.